
Conclusions del grup de treball Sociologia del Gènere.

III Congrés Català de Sociologia.

**Lleida, 20-21 de març
de 1999**

Pilar Carrasquer Oto

Departament de Sociologia de la Universitat Autònoma de Barcelona
Coordinadora del grup de treball Sociologia del Gènere

Les desigualtats de gènere constitueixen una dimensió de desigualtat que es manifesta en els diferents àmbits de la realitat social. Justament, la transversalitat que caracteritza la problemàtica a l'entorn de les desigualtats de gènere fa que difícilment aquestes puguin ser copsades des d'un àmbit de treball específic. De fet, la discussió sobre l'especificitat contra la transversalitat del *gènere* constitueix un dels debats que des del seu inici és present en el procés d'institucionalització acadèmica i de producció científica d'aquest àmbit de coneixement. És per això que les conclusions d'aquest grup de treball solament mostren una part del conjunt d'aportacions que sobre aquesta qüestió s'han produït en aquest Congrés, tal com es pot observar revisant les conclusions

de les àrees de Treball, Família o Benestar i Polítiques Socials, entre d'altres.

Pel que fa a les temàtiques plantejades, en primer lloc, cal destacar un cert canvi en relació amb el que han estat els focus d'interès al voltant de les desigualtats de gènere. Aquest canvi està motivat, en bona part, pel grau de maduresa i de legitimitat científica i social assolit per aquesta problemàtica. Així, hores d'ara es disposa d'un cert bagatge teòric i de recerca empírica al voltant dels que tradicionalment constitueixen els seus objectes d'estudi centrals: la situació femenina en el mercat de treball, l'accés a l'educació, les desigualtats de gènere presents a la llar-família o les absències femenines en els diferents àmbits de l'anomenada *esfera pública*. És a dir, de tots aquells que tendeixen a proporcionar eines d'anàlisi i a mostrar els aspectes més estructurals de les desigualtats de gènere. Fruit d'aquesta tasca és una diagnosi que presenta un alt grau de consens respecte a la persistència de les desigualtats de gènere en la nostra societat, especialment pel que fa a l'accés a l'ocupació i a la segregació vertical i horitzontal que caracteritza l'ocupació femenina. Una situació que afecta també els col·lectius de dones més joves, malgrat l'increment notable en els nivells educatius de les dones, factor sovint considerat explicatiu de l'activitat femenina.

En segon lloc, aquest coneixement acumulat serveix de suport per a la recerca que s'interessa per formes de desigualtat de gènere menys visibles, com les anomenades *discriminacions indirectes*. En aquest sentit, per exemple, les anàlisis relacionades amb la construcció sexual de la valoració dels llocs de treball o l'assetjament sexual en el món laboral permeten mostrar aspectes habitualment ocults de la intervenció de les desigualtats de gènere en la configuració i la reproducció de la realitat laboral femenina. Pel que fa al primer cas, les anàlisis mostren com, sota criteris suposadament neutres, la valoració dels llocs de treball respon i reforça un doble ordre jeràrquic: el que es deriva de la relació social típica del treball assalariat i el que es deriva de la desigual avaluació dels sabers i de les habilitats que es consideren propis del gènere femení i del masculí; essent aquest un dels factors que contribueix a explicar la concentració de les dones en determinats tipus de tasques i en els llocs més baixos de la jerarquia empresarial. Mentre que en el cas de l'assetjament sexual, a la dificultat per a fer visibles els processos que provoquen la cristallització d'aquestes discriminacions indirectes, s'hi afegeixen factors de tipus cultural i de control social que dificulten la intervenció d'instàncies mediadores i/o sancionadores amb què afrontar aquesta problemàtica.

En tercer lloc, cal esmentar la discussió al voltant del paper de l'Estat del benestar en general i de les polítiques d'igualtat en particu-

lar en relació amb les desigualtats de gènere. A Catalunya, com a la resta de l'Estat espanyol, s'assenyala el desenvolupament de l'Estat del benestar com un dels factors que expliquen l'increment de l'activitat laboral femenina, ja sigui actuant directament com a *ocupador* (sanitat, educació, serveis públics i socials), ja sigui de manera indirecta, facilitant serveis de suport al treball de cura que habitualment fan les dones. Aquest fenomen característic de les societats europees pren, al nostre entorn, uns trets particulars, ja que aquests processos coincideixen amb el conjunt de canvis socials, polítics i econòmics vinculats a la transició democràtica. En aquest context se situa el desenvolupament de polítiques d'*igualtat d'oportunitats* per part dels diferents nivells de l'Administració pública (estatal, autonòmica i local). Les aportacions realitzades mostren els efectes positius d'aquestes iniciatives, però també en posen de manifest els límits. Així, se suggereix que, de fet, es tracta de mesures que tendeixen a incrementar la presència femenina en àmbits clau com l'educació o l'activitat laboral, però, al seu torn, són mesures que no modifiquen substancialment el paper protagonista de les dones en el treball domèsticofamiliar, de manera que un dels principals factors explicatius de les desigualtats de gènere roman inalterat.

En aquest sentit, i fent-nos ressò de l'interrogant que ha presidit el Congrés, finalment, es planteja si no caldria revisar el contingut i els protagonistes del pacte social que representa l'Estat del benestar. Un pacte entre *capital* i *treball* construït sobre la base del centralisme de l'organització productiva i del paper del *cap de família* com a símbol de la divisió sexual del treball. Les transformacions al voltant del treball i de l'ocupació i la voluntat de la meitat de la població de deixar de ser ciutadanes de segona categoria semblen avalar la necessitat d'un nou pacte.